

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 6

Fylke: Telemark.

Tilleggsspørsmålnr. til 6.

Herad: Holla.

Emne: Folkelige musik-
instrument.

Bygdelag: Helgja

Oppskr. av: S. Ytterbø.

Gard: Ytterbø

(adresse): Helgja.

G.nr. 53 Br.nr. 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Folkelige musikkinstrument.

1. Våre gamle "langlurar" er laga av bjørkenerer. Jeg oppfatter dem slik at toner bringes fram ved å presse lufta mellom tenner og lepper, idet en regulerer disse spalter. Noe annet lydskapande organ er ikke sett.

2. Halme kjennes. Som gutt laga jeg mange av dem. Når rughalmen er helt moden (tørre) om histen er det ti å "fabrikkeri" dem. En skjærer for- skjellige tykkelsor av rugstrå, alle med ett ledd og kutter de av på den ene sida tett inn til dette ledd. På den annen sida skjærer en med skarp tenir (barbertenir eller nå - blad) - tungu med feste i leddet. Hver halme får sin egen tone ved å stikke den i munnun å blåse mot den. De la- ges også selvsagt i varierende lengder.

3. Til leketøy for små barn kjennes bare „ringli“. Denne besto av 3-4 tre-
ringer på en pinne. Hele ringla
kåmmen vore spikka i ett slik at rin-
gene ikke falt av den pinnen, hvor de
var.

De forskjellige rangler kjøpes nå på
butikken. Men fedrene foretog „å holde
seg klar av landhandleriet“, som en
velstående mann her sa.

4. Knall og smell er det om å gjøre
å få fram - især blant barn og ungdom.
De skal vekke oppmerksomhet, smil, ja,
endog frykt og rædsel. Smell med åser
og kjellerlemmer er jo velkjent. Av de mest
kjente forøvrig nevnes: 1. Et sterkt blad
(f. eks. lønnblad) legges over de sluttede
tommel- og pekefinger på venstre hånd.
En slår så mot bladet med høyre,
hule hånd. 2. En blåser en sterk
papirpose full av luft, lukker til og
slår den istykker - vanlig mot venstre
hånd. 3. En fyller kanna av små-
og stor-klapper med luft fra munnen,
lukker til og slår den istykker mot
håndbaken. 4. En stikker 2 eller 3
finger i munnen og blåser kraftig til. 5.
En kniper høyre tommelfinger mot lange-
mann og ørde knipsere" kan lage et
kraftig smell. 6. En tar et gress-
blad, legger tommelfingrene mot hver-
andre med bladet på høykant mellom,
blåser til eller mot bladet. 7. Smat-
ting og ptoing ketta til hester må kanskje

gå inn under knall-lyd. 8. Sveipe-
smell over hesteryggen er nok en gam-
mel oppfinnelse, også her. Sveipe-
smell mot hestelåret er heldigvis i
avtagende. 9. Nøtter i varmeovnen smut-
ter bra - isor i julestia. 10. Endelig
nernes smellkys som ikke er av ny da-
tum. 11. Geværskott er alminnelig en-
nå ved bryllup. Det bringer lykke
for brud og brudgom og verner mot onde
makter.

5. En utlyd som er gammel og del-
vis fortsetter her er "å spytte etter".
Gjøres dette etter en jeger, så mener en
både å verne ham i skogen og ønsket
om et godt utbytte.

Ysterboe 18. des. 1952.

Simon Ysterboe.